

Evropa má mnoho podob a s doktorem Markem Váchou jsme se vydali objasnit tu, která je mu vlastní, kterou promýšlí a snaží se i žít.

„První co mě napadne, jsou slova Fabrice Hadjadj: Andělé nemají přízvuk, ale my, lidé, přízvuk máme. Je to můj kontinent, kde se cítím doma.“ - **k otázce co Evropa asociuje**

„Velký otazník bych maloval nad Tureckem, protože tam evropské základy nepozorují.“ - **otázka náležitosti do Evropy**

„Je lepší tato názorová kakofonie, než kdyby tu byla jednota ve smyslu práva šaría.“ - **k mnohosti**

„William Wallace byl ve filmu Statečná srdce vyobrazen jako hrdina svobodného Skotska, naším válečným hrdinou, vojákem, který je takový paradigmatem českého národa, je Josef Švejk.“ - **národní charakteristika**

„První myšlenku, kterou bych rád vytkl a podtrhnul je, že židovství a později křesťanství řekne: rozum je největší boží dar člověku. Rozum je potřeba kultivovat a pracovat s ním.“ - **otázka kořenů Evropy**

„Pokud existuje civilizace, která popírá fakt vlastní smrti, nebo jej nebere v potaz, neuvažuje o něm, prchá před smrtí, nakonec skončí v náruči té samé smrti, před kterou utíká.“ - **o aspektu soudobé evropské civilizace**

Dialog byl nahrán koncem roku 2016 v prostorách pracovny doktora Váchy.

Dialog o Evropě s Markem Orko Váchou:

MS: *Pane doktore, co se vám vybaví, jaké asociace máte, pokud se řekne Evropa? Co si s ní spojíte?*

MOV: První co mě napadne, jsou slova Fabrice Hadjadj: Andělé nemají přízvuk, ale my, lidé, přízvuk máme. Je to můj kontinent, kde se cítím doma. To znamená, že jsem schopen být Evropanem, jsem schopen být globálním občanem tohoto světa - a to pouze ve chvíli, kdy si připomínám v Brně - a to v roce 1966 a na rozdíl od andělů přízvuk mám. Morava a České země a Evropa jsou místa, z nichž pocházím a za něž cítím odpovědnost.

MS: *Hovoříte-li o přízvuku, ten můžeme chápat i v kladném slova smyslu, protože se může určit, z jakého je dotyčný místa, z jaké je společenské vrstvy.*

MOV: Spíše to myslím tak, že tím, že jsem si vědom kořenů, odkud pocházím, pak teprve mohu být občanem globálního kontinentu, případně celé planety. Z mého pohledu to funguje právě takto paradoxně: pouze tehdy, jsem-li si vědom, odkud jsem přišel, jaké jsou mé kořeny, které se odráží i v přízvuku v nejširším slova smyslu, pak jsem schopen být občanem tohoto světa.

MS: *Nemají to lidé obráceně? Řeknou: jsem z Evropy, jsem z jižní Evropy - Řek ... Nevylučuje se to?*

MOV: Zdá se mi, že v Americe, kde lidé mnohem více cestují za prací, tam takové vědomí být nemusí, avšak jsem Slovan a mám v sobě část slovanské duše - a Čechov, když napsal Višňový sad, přesně o tom tam mluvil. Jsem přesvědčen, že my, Slované, jsme více spojení se zemí a více tíhneme k rodné hroudě a místu, ze kterého pocházíme. Jsem přesvědčen, že to člověka ovlivňuje.

MS: *Budu trochu rýpavý: říkáte-li o Evropě, že je vaším domovem, tím asi především myslíte Českou republiku, protože jste zde strávil většinu svého života, případně jak se kvalita pocitu domova proměňuje, pokud člověk cestuje po Evropě? Jiná kvalita je v Praze, pak u vás v Brně, jiný je Londýn,*

Frankfurt nad Mohanem, slunné Athény.

MOV: Pořád to jsou země, které vyrostly ze společné kultury, společných kořenů a snad sdílí společné hodnoty. V tomto smyslu jsem svým způsobem doma i v Londýně a Paříži, případně Madridu, Barceloně. Cítím se tam jako součást světa, do kterého patřím – a to mnohem více, než bych se cítil v Moskvě.

MS: *Myslíte, že si tuto skutečnost člověk musí připomínat, vážit si toho, pečovat o ni. Mnohé věci si člověk neuvědomuje a přichází na ně až poté, co je ztrácí. Jen si vezměme naši republiku. Ve dvacátém století republika zažila několik exilových vln a tito lidé též něco dělali pro svůj domov. Jste přesvědčen, že péče o domov je něčím zásadním?*

MOV: Mám to tak nastaveno – s tím, že kdyby se zde něco stalo, od zítřka jsem schopen žít někde v Austrálii. S tím opravdu nemám problém. Opakuji: pro mě je důležitý přístup (přízvuk) – vědomí knížek, které jsem četl, prostředí, z něhož vycházím, slovesnosti, ale i tradiční katolické výchovy, kterou mi dali mí rodiče. Toto vše člověka buduje. Myslím si, že to nejde nějak popřít a nebylo by to ani správné.

MS: *Pokud jsem vás správně pochopil, člověk má být vychováván k tomu, aby věděl, kde je jeho domov, vlast. Není-li k tomu veden, kam se člověk má vracet?*

... Patříčnost do Evropy ...

MS: *Kde jsou – dle vás – hranice Evropy? Jak nad tímto uvažujete? Stačí, když se podíváte na mapu. Je to pro vás jednoduché?*

MOV: U řady států je to jednoduché, ale u některých států je to komplikovanější a u některých to vlastně nepřichází v úvahu. Je to kořen židovství, křesťanství, řecké civilizace, také římské právo. Též bych řekl, že země, které tyto čtyři pilíře vyznávají, případně implicitně je mají v národním povědomí, to jsou evropské země. Velký otazník bych maloval nad Tureckem, protože tam tyto základy nepozorují.

MS: *Dobrá, máme-li být konkrétní, kde končí Evropa na východě? Je tam vidět nějaký mentální, případně geografický předěl? Tuto otázku pokládám proto, že Ukrajina, která je od nás na východě, byla „lákána“ Evropské Unie. Víme, že to dopadlo ne příliš slavně – a to v tom ohledu, že došlo ke schizmatu – západ šel k Evropě, avšak východ směřoval k Rusku. Ještě na konci 2016 tam jsou bojůvky s ruskými silami proti západní Ukrajině.*

MOV: Pro mě je důležité, aby země i občané vyznávali takzvané „evropské hodnoty“: demokracii, lidská práva a podobně. Nebudou-li jí lidé země uplatňovat, pak můžeme mít velmi vřelé vztahy, avšak nemyslím si, že by tyto státy měly patřit do duchovního celku Evropy. V určitém smyslu je mi mnohem bližší USA, případně Kanada než Bělorusko.

MS: *Čím to, že Rusové nejsou mnohými lidmi považováni za část Evropy? Co je hlavní argument? Vždyť ruská inteligence udržovala přátelské vztahy například s Německem. Vzpomeňme i na panovníky. Ti přece tíhnuli k Německu a sám Vladimír I. Lenin byl podporován německy mluvící inteligencí a kapitálem.*

MOV: O kulturním potenciálu Ruska není sporu. Byl tam též vztah k Francii a s ní obrovské množství literátů, filozofů: Vladimír Solovjov, Nikolaj Berďajev a další. Nesmíme opomenout také mystiku. Katolické křesťanství má dvě velké plíce – a to je západní a výchovní větev. Aby člověk pochopil, musí se nadechnout z „plných plic“ a vzít velmi vážně západní i východní spiritualitu. Každá z nich má svou hloubku, každá je posazena trochu jinak, nicméně každá je podnětná. Východní pravoslavná

mystika přišla na velké věci.

MS: *Mnohé se z Východu zpolitizovalo.*

MOV: Ano, dnes má konotaci politickou až putinovskou. Myšlenka pravoslavi je nosná. Stojí za to zdůraznit, že dogmaticky si stojí jako katolická církev. Tam se lišíme pouze ve vztahu k papeži, ...

MS: *... protože je autokefální církví.*

MOV: Jinak pravoslavná teologie, mystika s katolickou teologií jsou si velmi blízko. Protestantské církve na Západě jsou hodně dál. Tím vším se cítím s Ruskem velmi spjatý a koneckonců jsem Slovan a patřím do rodiny slovanských jazyků. Na druhé straně - v Rusku mi tam chybí touha, „hlad“ po demokracii - čím se Evropa vyznačovala. Toto se zrodilo na Západě, že vznikly univerzity, kde žádná otázka není špatně, kde je možné zpochybnit vše - a kdy si člověk neobyčejně silně uvědomuje, že jsem odpovědný za svůj vlastní život. Když budu poslouchat rozkazy, že to je špatně. Jak král, tak i já budeme odpovídat za svůj život. Toto je jedna ze základních úvah demokracie. Právě to člověk postrádá. Ruské politické zřízení, kam paměť sahá, nikdy nebylo demokratické. Toto jsou důvody, které by mohly být vysvětleny filozofy, historiky. V tomto smyslu se domnívám, že Rusko nikdy evropské nebylo a nebude.

MS: *Opravdu? Až tak jste kategorický?*

MOV: Do budoucnosti, kam jsem schopen dohlédnout.

MS: *Abychom mohli počítat Rusko za zemi Západu, musela by tam být demokracie, úcta k individu.*

MOV: Možná hlad po demokracii. Tento aspekt mi tam chybí.

MS: *Co například islámská země jakou je Turecko? Víme, že tam je problematický režim, lidé se proti Recepu T. Erdoganovi se chystali udělat puč ...*

MOV: V tuto chvíli již není plně sekulární. Dnes (konec roku 2016 pozn. red.) je tam příklon k islámu. Ještě, že Turecko má obrovský potenciál. Nezdá se mi, že by dveře Turecka byly zcela otevřeny. Nyní není na pořadu dne uvažovat, aby Turecko vstoupilo do Evropy. Měli bychom si přiznat, že všechny národy mají nějaké ty své kostlivce ve skříni. Aby národ byl zdravý, stojí za to se s minulostí vyrovnat, což udělali Němci - po II. světové válce. Nevím, zdali by genocidu Arménů reflektovali, přijali to jako součást svých dějin. Dnes je to uzavřená kapitola, ale nevím, že by toto bylo hlouběji reflektováno - ba naopak. Na otázky, které jsou kladeny, současná vláda reaguje velmi popudlivě. Nezdá se mi, že je to znakem zdravého státu.

... Mnohost a Evropa ...

MS: *Prosím vás, jak vnímáte mnohosti v kontextu geneze Evropy? Mnohost je přece jedním z aspektů Evropy. Pokud bychom mnohost škrtili, přišli bychom o jednu charakteristiku, která je příznačná pro tento malý kontinent.*

MOV: Máte-li na mysli pluralitu názorů, kultury, říkám našim studentům - že je v malé seminární místnosti, případně aule - celý svět. Vedle sebe sedí praktikující buddhisté, vedle přesvědčených marxistů ze Španělska. Jsou tam extrémní levicové názory, extrémní pravicové názory. Sedí tam skandinávští protestanti, sedí tam pravoslavní křesťané z Řecka. Sedí tam katolíci z Irska, také spousta agnostiků atd. V tomto prostředí je velmi těžké je komunikovat základní etické pilíře, na kterých bychom se shodli. Všem studentům říkám: je lepší tato názorová kakofonie, než kdyby tu byla jednota ve smyslu práva šaría. Evropa byla v tomto ohledu vždy velmi zvláštní. Názorů na svět

může být celá řada. Jinak by svět viděl ekonom, politolog, teolog. V této souvislosti se mi líbí myšlenka Johnatana Sackse, který říká: obrovský úspěch Španělska byl akcentován tím, že vedle sebe dokázala koexistovat tři velká náboženství. Docházelo tam k velmi užitečnému jiskření mezi velkou židovskou komunitou a tradiční katolickou komunitou – ale též přítomnost islámu nesla své „pozitivní“ ovoce. Pak přichází rekonkvista, v roce 1492 jsou ze Španělska vyhnáni Židé. Přichází „zlaté století“ charakteristické koráby z Ameriky. Je skutečností, že Španělsko ztrácí svou pozici – a to i duchovní. V 15. století přichází Jan od Kříže, Terezie z Avily, ovšem duchovní pozici po nich přejme v 17. století Francie, která bude mít řadu mystiků Marii Decarnasion a další. Možná, že jednotlivé kultury na sebe „naráží“, jsou schopny vedle sebe koexistovat a svým způsobem jedna druhou inspirovat, toto nemusí být špatně, pokud se podaří, aby kultury vedle sebe žily v tvůrčím soužití.

MS: *K tomu by měl být člověk veden, a též by měl být veden k míře tolerance, která s tím souvisí, protože máte-li jednotu, nemáte problémy, mnohé skutečnosti „odpadnou“. Je-li tam mnohost, která jednotu narušuje, někdo může toto cítit jako problém. Nesmíme zapomenout, že žije-li člověk v multikulturním prostředí, vyžaduje to, aby si byl vědom skutečnosti, že tolerance neznamena intoleranci.*

MOV: Kdysi dávno na něco upozorňoval Chesterton – mistr paradoxu, který napsal: „Tolerance je ctnost lidí, kteří nevěří v nic.“ Jistý „šleh“ pravdy tam je. Je-li mi vše jedno, není těžké být tolerantní. Je to mnohem obtížnější, pokud mám silné názory na život a jeho smysl. Na otázku, kdo je člověk, pak je odpověď mnohem obtížnější.

... Tolerance a její meze ...

MS: *Dobrá, myslíte si, že lidé v Evropě jsou tolerantní? Vidíme to v kontextu uprchlíků, kteří sem do středu Evropy přicházeli v roce 2015. Jaké jsou meze tolerance? Učíme se v Čechách přijímat jinakost?*

MOV: Původní profesí jsem genetik a celý život jsem studoval evoluční biologii. Na mnohé se dívám evolučním pohledem. Myslím si, že zároveň s tím, jak nám Němci a Francouzi vyčítali, že jsme sobečtí a nebereme uprchlíky, je nutné připomínat, že Německo i Francie jsou velmi sebevědomé, početné státy, které udávaly tón dějinám a dějiny vedly, ovšem my, Češi, nikoli. Byli jsme „underdog“. Byli jsme bití z mnohem silnějšího Ruska, případně nás bili mnohem silnější Němci. Souvisí to s národní identitou. William Wallace byl ve filmu Statečná srdce vyobrazen jako hrdina svobodného Skotska, naším válečným hrdinou, vojákem, který je takový paradigmatickým českého národa, je Josef Švejk. To však není náhoda.

MS: *Švejk byl tolerantní a dokázal číst mezi řádky ...*

MOV: My jsme se snažili vybruslit ze situace, a nikdy jsme nebyli vůdci kontinentu a z tohoto důvodu nemáme sebevědomí přijímat komunity uprchlíků. Naše generace není generací v tomto národu. Máme své rodiče, prarodiče.

MS: *Kulturní vzorce jsou utvářeny nelehkým způsobem.*

MOV: Řekne-li se v Bruselu: „Každý stát přijme tolik a tolik lidí, funguje to dobře matematicky, ale to absolutně nereflektuje dost specifické dějiny národa. Českému národu se úplně nedivím, že reagoval dost podrážděně a dosti xenofóbně – i s určitou obavou, jak bychom si zde poradili. Málo naplat, ukazuje se to i v Německu. Tragédie II. světové války – nacismus a holocaust je živá. Do současnosti zde nebyla extrémistická pravicová strana, jakou třeba Francouzi mají. Bylo to proto, že právě výsledek reflektovali a možná jsou přecitlivělí.“

MS: *Vystupují tolerantně, ...*

MOV: ... aby si nemuseli vyčítat, že podruhé nepomohli lidem v nouzi, že za sebou mají obrovskou skvrnu holocaustu, a proto se snaží vše zvládnout, nicméně se ukazuje, že to nezvládli. Lidí ze zahraničí je mnoho. Jsme schopni pomoci, dokud to jde, ...

MS: ... *ale nesmí nás to ohrozit ve vlastní existenci. Prosím Vás, myslíte si, že nesamozřejmý národ, což je národ náš, a tolerance, která od něj vychází, je odlišná od takového národa, který hrál zásadní roli v historii?*

MOV: Velmi!

MS: *Je to příklad Čechů, Němců ...*

MOV: Němci či Francouzi jsou s tím stále konfrontováni a pluralismus považují za cosi normálního, zatímco my ne. Nikdy jsme zde neměli žádnou velkou komunitu. Ukazuje se, že jsme schopni složitě žít s romským etnikem. Tohoto času jsme schopni žít s vietnamským etnikem. Je zvláštní, že zde máme na fakultě velmi početnou skupinu vietnamských studentů – plyně hovořících česky – a to s vynikajícími studijními výsledky. Nemyslím si, že by zde existovaly jakékoliv xenofobní postoje, ba právě naopak. Právě toto se zvládá.

MS: *Nezapomínejme na moudro: podle činu je poznáte. Jak se učit tolerance, aby se stav neobrátil proti nám?*

MOV: Emigroval-li Čech do Ameriky a Kanady, případně Německa, snažil se naučit jazyk, snažil se být co nejméně nápadný, splynul s tamní komunitou, nanejvýš se zúčastnil krajanského spolku. Poláci jsou však sebevědomější, tíhnou k sobě, též utváří spolky. Přece jen jsme se cítili jako hosté, byli jsme vděční, snažili jsme se co nejméně vyčínat a zapadnout do soukolí národa. Myslím si, že to s naší povahou nechápeme, když host přijde k nám, my jej přivítáme, dáme mu zázemí, avšak popuzuje nás, když ti lidé říkají: budeme se oblékat, jak uznáme za vhodné, budeme žádat, abychom zde měli tyto a tyto vymoženosti. Máme dojem, že je to nezdržilost, až drzost. Právě toto nás popuzuje – a řekl bych, že právem.

MS: *Máme prostor ke správě. Tento národ žije v celkem jasně definovaných hranicích. Přijde-li sem někdo a bude říkat, jak to má být, může se setkat s nepochopením.*

MOV: Rád bych tomu dodal: Těžce se to nezdařilo ve Velké Británii a také se to těžce nezdařilo ve Francii. A rovněž se to nezdařilo ani v Německu.

MS: *Jediná země, která prosperuje z hlediska této skutečnosti je Kanada.*

MOV: Již v devadesátých letech jsem si kladl pro sebe otázku – ještě dávno před jakýmikoliv krizemi. V Lyonu jsem se ptal na cestu ze čtvrti na okraji města a tři z pěti oslovených mi neuměli odpovědět francouzsky. Kladl jsem si otázku, jakým způsobem to funguje, zdali zde náhodou neroste časovaná bomba. V roce 1996 jsem studoval v Bruselu, kde to bylo úplně stejné. Začal jsem si jako student dávno před migrační krizí klást otázku: jak toto dopadne a jestli to náhodou není „časovaná bomba“. Ukázalo se, že je.

MS: *Není pak tolerance jistý druh kýče?*

MOV: Není. Tolerance je důležitá, potřebná, nutná. Musím žádat, aby partner byl také tolerantní a nepovažoval mou toleranci za slabost, protože pak dialog není možný. Dnešní Izraelci (*koncem 2016 pozn. red.*) správně říkají na adresu Íránu: jsme otevřeni dialogu, ale dialog nemůžete vést se státem,

který oficiálně říká, že jeho cílem je vás vymazat z mapy. Pak se těžko dá vést dialog a být tolerantní.

MS: *Pak slova, která člověk, používá, mají úplně jiný sémantický význam.*

MOV: Kroužím-li kolem islámu, uvědomuji si, že bruslím na tenkém ledě, protože jsem toto náboženství nestudoval, ale další můj oblíbený myslitel je Roger Scruton, přichází na důležitou myšlenku, v níž říká: židovství, křesťanství vždy bylo implantováno do nějaké kultury. Jedna ze základních myšlenek je: člověče, máš rozum – a to je boží dar. Žiješ zde v tomto státě, vymysli si nějaké zákony. Všichni vědí, že zákony jsou lidský konstrukt, všichni víme, že zákony mohou být velmi špatné, že je potřeba je novelizovat, zlepšovat. Jde o produkt lidské mysli, a proto to tak bereme. Islám to tak úplně nemá, protože zákony jsou dané Bohem. Pokud jsou nám darovány Bohem, pak se o nich nediskutuje, ale pak je jasné, že je to nejlepší forma života a všechny ostatní jsou nutně špatné.

MS: *To znamená i křesťanské normy. Je to však velmi nepřátelské vůči naší civilizaci.*

... Víra a náboženství ...

MS: *Vešel bych na pole víry a náboženství. Co pro Evropu znamená více jak 5 tisíc let židovsko - křesťanského odkazu? Jak jej nahlížíte?*

MOV: Vnímám jej velmi silně. První myšlenku, kterou bych rád vytkl a podtrhnul je, že židovství a později křesťanství řekne: rozum je největší boží dar člověku. Rozum je potřeba kultivovat a pracovat s ním. Židovství velmi tvrdohlavě říká: studium je forma modlitby. Studuji a pracuji na sobě, zkoumám, je to forma kontempace podobná tomu, co dělal mnich v klášteře nebo umělec, který je buď inspirován, případně jej políbily múzy. Jednoduše: nemá to ze sebe a objevuje něco nového. Z takové představy vznikají univerzity. Univerzita není to, že někdo někoho něco učí, ale jde o to, žádná otázka není chybná, že vše můžeme zpochybnit. Také židovství a křesťanství – na rozdíl od islámu, si troufalo, že zkusili podrobit své posvátné texty zdrcující textové kritice. „Rozcupovali“ ji stejně jako „cupujeme“ Shakespeara, nebo jakékoliv jiné literární dílo.

MS: *Polemizujeme, odmítáme ...*

MOV: Tážeme se, ...

MS: *... tím si poskládáme nový celek.*

MOV: Zdá se mi – a není to náhoda – že právě univerzity vznikají v Evropě – a ne v Indii, v Číně, případně kdekoli jinde. Jsou výrazem toho, že člověk musí vše zpochybnit. Takto to bylo vždy v historii. Kolumbus objevil Ameriku, a začala tam éra dobyvatelů, přísun indiánských otroků, z kteréžto doby známe hrozné příběhy, jistě se to příliš nedařilo, ale Evropa již tehdy vstoupila do dialogu „sama se sebou“. Vzpomeňme Bartolomea Dela Casas. Sám se tážu, zdali zde neděláme něco zlého. Čingischán by si takové otázky nepokládal. Právě Evropa je prostorem, který o sobě pochybuje, váhá a zpochybňuje své záměry, stále „vyhazuje do povětří“ všechny jistoty. V mých očích je to něco velmi zdravého.

MS: *V tom vidím zdroj mnohosti. Kde se nepochybuje, kde existuje pouze pragmatické vidění světa, nikam nedojdete.*

MOV: Obrušují se hrany fundamentalismu. K tomu židovství a křesťanství řekne, aby člověk byl člověkem. Nestačí pouze studovat, ale je potřeba se umělecky vyjadřovat.

MS: *Voláte po estetické rovině bytí.*

MOV: Máme zde obrazy Fra Angelica, máme zde románské, pak gotické katedrály, které vytváří obrovský odkaz.

MS: *Je to plod víry. Domníváte se, že bez křesťanství by Evropa nebyla? Pokud by Židé neukřižovali Krista, Evropa by měla jinou podobu?*

MOV: Vypadala by dramaticky jinak.

MS: *Naše příbytky by nebyly ozdobeny křížem.*

MOV: To je asi to poslední, co bychom měli diskutovat, tedy jak by vypadaly naše příbytky.

... Evropa s křesťanstvím a bez křesťanství ...

MS: *Můžete vyslovit hypotézu, jak by vypadala místa, v němž žijeme bez přítomnosti Krista?*

MOV: Vše by bylo jiné, protože v křesťanství vše vychází z určitého myšlenkového světa, z jistého kořene. Můžeme spekulovat, jestli dáme slovo Bůh do evropské ústavy, ale co není jedno, Evropa na tom staví. Tyto základy nelze popřít.

MS: *Máme Desatero, které je stále stejné. Židé mají 613 příkazů a zákazů, křesťané pak si z toho vzali zásadní přikázání – 3 vztahující se k Bohu, 7 vztahující se k člověku. Tam existuje průnik. Jak – podle vás – náboženství akcentuje otázky věčnosti? Jak se projevuje v současnosti? Tážu se proto, že člověk je mnohdy řízen hédónistickým „carpe diem“.*

MOV: C. G. Jung má postřeh, který je velmi přesný a jenž je – zdá se mi – hlubší, než se zdá. Velké náboženské systémy jsou především přípravou na smrt. Zdá se mi, že smysl věcí a vědomí vlastní smrti jsou spolu podivuhodně spojeny. Pokud existuje civilizace, která popírá fakt vlastní smrti, nebo jej nebere v potaz, neuvažuje o něm, prchá před smrtí, nakonec skončí v náruči té samé smrti, před kterou utíká. Žijeme-li tak, že o smrti nepřemýšlíme, pouze se zabýváme recepty, jídlem a zábavou, něco je špatně. V době, kdy se jídlo stalo náboženstvím, je zde ono „užívání si“, jsme též v době, kdy je zde mnoho drogově závislých, větší počet sebevražd, civilizace, uvažující o eutanaziích, civilizace, provozující potraty a podobně, jelikož najednou nevidí smysl svého konání. Jeden můj oblíbený teolog konstatuje: „Kultura, která nebere smrt vážně, je kulturou smrti. Kultura, která bere smrt vážně, je kulturou života.“

MS: *Pane doktore, proč jsme vytěsnili smrt, když naše civilizace je postavena na náboženství, které smrt připomíná, lidé jsou vedeni k tomu, aby s ní počítali. Každý den se vztahuje k tomu, kdo smrt překonal a nabídl lidem spásu – myslím Ježíše Krista.*

MOV: Právě to přináší křesťanství.

MS: *Možná jsme špatnými čtenáři křesťanské zvěsti.*

MOV: Možná většinová veřejnost v České republice netuší, co křesťanství je. Vlastně si o těchto věcech neklade otázky a zdá se mi, že zde proběhla euthanasie duše, a pak je potřeba provést euthanasii těla. Nemá-li život jako takový hlubší smysl, pokud je utrpení úplně zbytečné a je třeba se mu vyhnout, pak je to nasnadě. Křesťanství říká: pozor, celý život se učím a můj život má nějaké zadání. Další ze základních myšlenek je ta, kterou všichni znají: Bůh tak miloval svět, že mu dal jednorozeného syna. Z toho plyne: pokud Bůh miloval svět, pak bych měl svět milovat též. Vyplatí se vložit svůj čas a energii do nápravy tohoto světa.

MS: *Co to znamená konkrétně pro víru?*

MOV: Tu můžeme definovat jako protest proti tomu, že svět není takový, jaký by být měl. Z toho plyne vědomí, že abych svět změnil, musím něco udělat. Víra ale není anestetikum proti bolesti tohoto světa. Rád bych k tomu dodal, že český národ je podivně specifický i v odporu vůči křesťanství a zejména vůči katolickému habsburskému křesťanství. To vnímám jako svůj osobní úkol, ale i jako selhání, že pokud tento národ 27 let po sametové revoluci neví, čemu věří, a proč, pak vina není na straně ateistické většiny a je to chyba nás, křesťanů, a moje především, že jsme nebyli schopni otevřít okna a svůj postoj sdělit. To, co většina Čechů považuje za křesťanství, to vůbec neexistuje a je to absolutně něco jiného, a proto nemůžeme vůbec mluvit o pojetí smyslu života.

MS: *Čím to? Není to náhodou divná interpretace zvěsti křesťanství? Lidé přece hledají tisíce léky, a aby jim je nabídla víra v podobě křesťanského náboženství se jasně nabízí.*

MOV: Problém je, že jim to nenabízí. Generace a generace školáků, studentů středních i vysokých škol se dostala do života bez jakéhokoliv vlivu křesťanství. Náboženství se na školách téměř neučí.

MS: *Je to dobrovolné ...*

MOV: O křesťanství se pak dozví něco ze Švejka v karikování Feldkuráta Katze. Nejednou se též dostávám do „palby“ velmi obskurních názorů: co že to křesťané provozují. Toto vnímám velmi bolestně. Pokaždé, když jsem v televizi nebo v rozhlasu, když dělám rozhovor pro noviny, pak jedna z otázek jsou: sňatky homosexuálů, kondomy a sex před svatbou, potraty, eutanazie a takovýchto otázek. Křesťanství je vnímáno jako moralizující a okrašlující spolek, který z podivných důvodů říká, že spolu lidé nemají před svatbou spát, případně nemají používat kondomy, případně nechtějí dovolit oddat homosexuály v kostele. Právě to je pro většinovou veřejnost „agenda“ křesťanství.

MS: *Silně zredukovaná vzhledem k šíři křesťanského odkazu myšlení a kultuře ...*

MOV: Abych se přiznal, odmítám se o tom bavit, protože se všem snažím říci, že podstatou věci je něco naprosto odlišného - a to je zásah člověka, jeho poranění, jeho vztah k Bohu. Napsal jsem o tom knihu a moji kamarádi - ateisté na to jdou přísně vědecky a také postup je neobyčejně logický. Zastávají názor, že křesťané jsou lidé, kteří si něco o něčem myslí. Protože to chtějí zjistit, co si myslí, začínají klikat po dogmatech katolické církve. Tyto informace však na internetu nejsou. Je to neznepokojuje a hledají je dál a dál. Pak je naleznou a připadají jim obskurní. Ještě více se situace zatemní, když jim řeknu, že většina katolíků to vůbec neví, že taková dogmata existují. Víme, že některá jsou ve vyznání - v krédu, které je zásadní, ale řekl bych, že řadový katolík příkladně o boží trojici toho příliš neví. Mám na to přirovnání. Jedna věc je, když si chci nastudovat pravidla fotbalu, která jsou neobyčejně složitá a komplikovaná, pokud je člověk začne studovat do hloubky. Je to něco jiného, když si fotbal zahraju. Křesťané jsou právě lidé, kteří jsou především zasaženi vztahem k někomu. To je to určující. Že z toho vychází nějaká dogmata, která potřebovali nějakí teologové definovat, to je historická zajímavost, ale ať se tím zabývají profesori na teologických fakultách, ale nejde o agendu běžného člověka. Že z toho vychází také morálka, to je opět další část příběhu. Podstatou věci je vztah. O něm se těžko mluví - vztah a vědomí, že náš život má nějaké „zadání“, že můj život má obrovský význam, že nejde o nic menšího, než abych s pokorou přijal svou velikost, ...

MS: *... ale i malost v kontextu ostatních.*

MOV: Spíše je zdůrazněna velikost, abych s pokorou přijal skutečnost, že můj život není jen biologický fakt, ale dar, má svůj význam. Jako když dny byly stanoveny dřív, než nastaly, pak i moje narození je kdesi v plánu tohoto vesmíru.

MS: *Možná to zní příliš romanticky ...*

MOV: Bůh sám se těšil miliardy let, až zde Marek Vácha bude - tím pádem je důležité být dobrý. Je též důležité, jak prožiju každou vteřinu svého života - můj život má smysl a jsem chrámem Ducha Svatého a připadá mi v této perspektivě symptomatické, že všechny tyto ateistické teorie - ať biologické, případně politologické, toto neumí. V totalitních systémech vše závisí na světlých zítřcích, nikoli na nás, a pokud se kácí strom, létají třísky. Ateistické biologické teorie říkají: člověk je nahá opice - zabíječský lidoop, zvíře, mozek je počítač, jehož jediným úkolem je rozmnožit geny, které jej vytvořily. Tělo je způsob, jak DNA vytváří více DNA. Tento přístup mi přijde ďábelský.

MS: *Křesťanství nabízí alternativu.*

MOV: Ano, protože řekne: ty jsi velmi cenný, protože na tobě velmi záleží. Je pak velmi důležité, abys směnil svou energii za budování tohoto světa, protože tento svět má smysl a také za to stojí.

MS: *Zde je otázka, zdali člověk k tomu přistupuje s pokorou, nebo jestli jeho „já“ nesoucí mohutnost mysli má zájem dominovat. Jinak se na svět díváte vy a jinak ateističtí přátelé.*

MOV: Opravdu - nemá cenu studovat dogmata, ale má cenu se začít modlit.

MS: *Modlitba vás může přivést činu. Jedním z nich je i studium dogmat. Slyší-li někdo slovo dogma, nemusí to v něm vyvolat kýženou resonanci.*

MOV: Ano, dogmata vnímáme jako „prefabrikovanou víru“, něco, čemu člověk musí věřit. K tomu bych měl dvě poznámky. První je, že dogmat není mnoho a dogma vždy bylo definováno jako váhání a pro nějaký blud. Druhá je o tom, že abychom se vůbec někam pohnuli - matematika je má též. Axiomy, z nichž vycházíme, které si dáme jako základ, o kterých nediskutujeme, a z nich to pak vše vychází - a matematika to nemá jinak. Trvám na tom, že podstatou věci je vztah - a ne svatby homosexuálů. Podstatou křesťanství je vědomí, že život má smysl - a ne kondomy a sex před svatbou.

MS: *Je otázka, jak lidé vnímají onen vztah, co pro ně slovo samotné znamená. K němu jsou přiřazeny konkrétní děje. Zde bych dovolil naše rozmlouvání přerušit a navrhuji, abychom jej dokončili příště - a to s prvním tématem Náboženství a církev v Evropě.*